

СИТУАЦІЇ ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНОЇ ЗАГРОЗИ ЯК ПОШТОВХ ДО РОЗВИТКУ ДУХОВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Д.С. Тітаренко, м. Харків

Сучасний уклад життя в суспільстві примушує людину завжди кудись поспішати. Вона крутиться наче «білка в колесі»: низький рівень матеріального благополуччя, постійне невистачання грошей, робота, ділові зустрічі, підробіток, хатній побут, приготування їжі, прибирання, виховання дитини, батьківські збори, тощо. До того ж кожного дня велика кількість нової інформації наче обрушується на людину, і вона не завжди в повному обсязі може її осмислити, запам'ятати, усвідомити. Все це призводить до накопичення негативних емоцій, роздратованості, нервозності, стресу – людину наче засмоктує болотом щоденної побутової рутини.

В таких умовах сучасного життя людина не завжди має можливість займатися розвитком своєї особистості, підвищенням свого рівня ерудованості, морально та духовно зростати. Вона забуває, що її індивідуальність та унікальність складає саме її внутрішнє наповнення: її моральні та етичні звички, якості та характеристики особистості, рівень її інтелектуального розвитку та безпосередньо її духовність, людяність по відношенню до оточуючих.

Нажаль, в звичних умовах, при нормальному повсякденному протіканні життя та діяльності, особистість не може вирватися з цього нашарованого кола щоденних проблем та турбот. Для звільнення від цього необхідна наявність якогось незвичного та вкрай специфічного елемента в житті людини, який би виходив за межі її життєвого досвіду.

Таким елементом можуть виступати різні ситуації: великий виграш, весілля, народження дитини, одужання після довгої хвороби тощо. Але, нажаль, як не дивно, більш сильним мотиватором для розвитку духовності в

особистості виступають як раз ситуації екзистенціальної загрози, надзвичайні ситуації, втрата близької та значущої людини.

Що ж відбувається з людиною в ситуаціях екзистенціальної загрози, коли особистість стикається з тотальною розрухою, болем, стражданнями, смертю? Загальна схема представлена на рисунку 1.

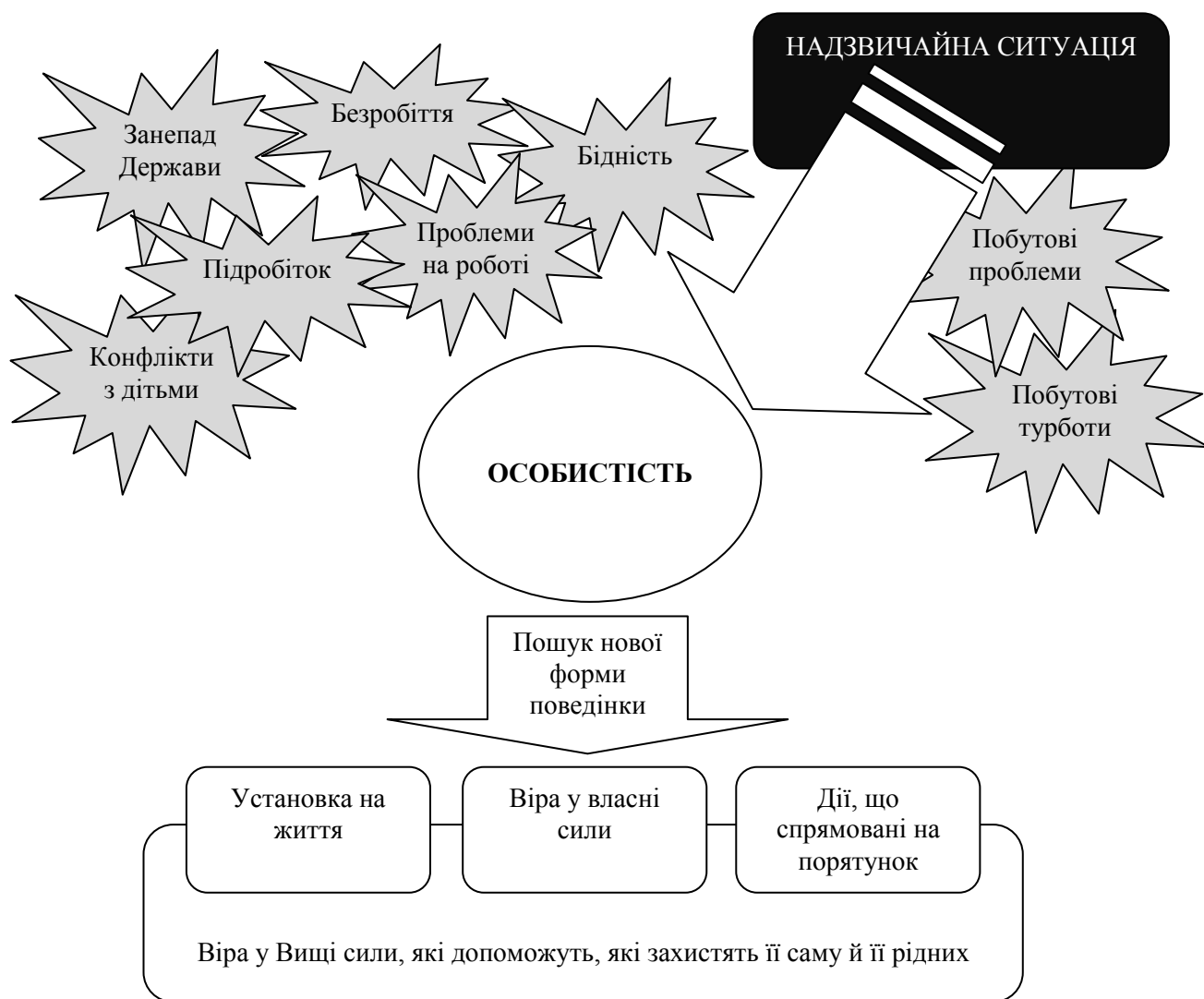

Рис. 1. Схема впливу ситуації екзистенціальної загрози на світосприйняття людини.

По-перше, нещадна дія загрозливих факторів екзистенціальної загрози (надзвичайної ситуації) «пробиває» шари щоденних проблем та турбот. Людина залишається начебто в порожньому просторі, в якому всі матеріальні проблеми

становляться незначними, другорядними: на першу позицію виходить порятунок власного життя та життя близьких.

В особистості, яка опинилась в складних умовах надзвичайної ситуації (ситуації екзистенціальної загрози), розриваються всі існуючі шаблони її поведінки, мислення, внутрішній образ «Я» та його представленість у суспільстві. Змінюється рольова позиція в житті, й особистість шукає нові форми поведінки, мислення тощо.

Орієнтуючись на виживання в ситуації екзистенціальної загрози, людина починає шукати всі можливі засоби й заходи, які б їй допомогли в досягнення її мети, тобто у виживанні.

Так, серед всіх можливих варіантів засобів й заходів порятунку до уваги людини потрапляє віра – віра в Бога. Віра у Вищі сили, які допоможуть, які захистять її саму й її рідних. Цей елемент допомагає зняти частину переживань і хвилювань, частину болі й страждань, допомагає відчувати себе не покинутою, не забутою, не ущербною. Це, в свою чергу, позитивно відображається на особистісних характеристиках людини, рівні її емпатії, чутливості тощо.

Прийнявши новий досвід життя – життя з вірою, навіть після виходу зі складних умов ситуації екзистенціальної загрози, надзвичайної ситуації та ін. людина продовжує використовувати цю модель поведінки.

Людина стає більш духовною, більш чуйною, співчуваючою до інших та чужого горя. Відбувається усвідомлення кінцевості життя, переосмислення вагомості матеріальних цінностей в своєму житті, змінюються життєві пріоритети.

Таким чином, важкі, руйнівні умови, в яких потрапила людина виступають не лише травмуючим фактором, а й поштовхом для розвитку особистості, виховання її морально-етичних якостей, підвищення духовності.